O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI
SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI
“RAQAMLI IQTISODIYOT” KAFEDRASI

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI”

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA, MATERIALLARI TO‘PLAMI

(I-QISM)

(2026-yil 6-noyabr)

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“RAQAMLI IQTISODIYOT” KAFEDRASI

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI”

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

MATERIALLARI TO‘PLAMI

(I-QISM)

(2026-yil 6-noyabr)

SAMARQAND – 2026

UO’K: 330.341.1:004
M 54
KBK: 65.9(5O‘)ya431

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirish masalalari. / Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. 2026-yil 6-noyabr kuni. Samarqand, SamISI, 2026. – 250 bet.

Nashr uchun mas’ullar:

Q.J.Mirzayev – iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
O.M.Pardayev – iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
E.Shavqiyev – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor.
S.A.Isxakova – iqtisod fanlari bo’yicha falsafa doktori, dotsent.
F.U.Anarbayeva – iqtisod fanlari bo’yicha falsafa doktori, dotsent.
Sh.I.Artikova – iqtisod fanlari bo’yicha falsafa doktori, dotsent.
F.F.Ulug’murodov – katta o’qituvchi.

To‘plovchi va nashrga tayyorlovchi: D.B.Egamkulov – assistent o’qituvchi.

Sahifalovchi: I.E.Xonimqulov

Mazkur to‘plamda Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi tomonidan 2026-yil 6-noyabr kuni tashkil etilgan an’anaviy respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari o‘rin olgan. Anjuman “Raqamli iqtisodiyot sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirish masalalari” mavzusiga bag‘ishlangan bo‘lib, unda raqamli iqtisodiyot sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ilmiy-nazariy va metodologik yondashuvlari, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish asosida xizmat ko‘rsatish sohasi samaradorligini yuksaltirish masalalari, muammo va yechimlari, raqamli texnologiyalar asosida hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlari, sohani rivojlantirishning strategik yo‘nalishlari, shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalanish asosida tarmoqlar va sohalarda ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni oshirishning dolzarb masalalari bo‘yicha professor-o‘qituvchilar, tayanch doktorantura izlanuvchilari, mustaqil tadqiqotchilar, magistrantlar, talabalar va soha mutaxassislarining ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyatga molik tezislari o‘rin olgan.

В данном сборнике представлены материалы традиционной республиканской научно-практической конференции, организованной кафедрой «Цифровая экономика» Самаркандского института экономики и сервиса 6 ноября 2026 года. Конференция была посвящена теме «Вопросы повышения социально-экономической эффективности в цифровой экономике», которая включала научно-теоретические и методологические подходы к повышению социально-экономической эффективности в цифровой

экономике, вопросы, проблемы и решения повышения эффективности сектора услуг на основе развития цифровой экономики, возможности повышения социально-экономической эффективности в регионах на основе цифровых технологий, стратегические направления развития сектора, а также диссертации научно-теоретического и практического значения профессоров, докторантов, независимых исследователей, магистрантов, студентов и специалистов в области актуальных вопросов повышения социально-экономической эффективности в секторах и отраслях на основе использования цифровых технологий.

This collection presents materials from the recurring national scientific-practical conference organized by the Department of Digital Economy at the Samarkand Institute of Economics and Service on November 6, 2026. The conference focused on the theme "Issues of Enhancing Socio-Economic Efficiency in the Digital Economy." It covered scientific-theoretical and methodological approaches to improving socio-economic efficiency; challenges and solutions for increasing efficiency in the service sector through the development of the digital economy; opportunities for boosting regional socio-economic efficiency via digital technologies; and strategic development directions for the sector. The collection also includes scholarly contributions—ranging from theoretical to practical in nature—from professors, doctoral candidates, independent researchers, graduate students, undergraduates, and industry specialists, all addressing critical aspects of enhancing socio-economic efficiency across various sectors and industries through the use of digital technologies.

The materials in this collection offer evidence-based proposals and recommendations for deepening the theoretical and methodological foundations of socio-economic efficiency in the digital economy, improving performance through the integration of digital technologies in the service sector, leveraging digital solutions for the socio-economic development of regions, and refining digitalization processes across different sectors and industries.

Tezislar mualliflar tahririda bosilmoqda. Ularda keltirilgan raqamlar, faktlar, xulosa va tavsiyalarga mualliflar ma’suldir. Ularning ayrim fikrlari tashkiliy guruh qarashlariga to’g’ri kelmasligi mumkin.

ISBN: 978-9910-350-35-1

6801

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026

Пардаев Мамаюнус Қаршибаевич Пардаева Озода Мамаюнусовна Юнусов Темур Баҳодир ўғли	Рақамли иқтисодиёт шароитида меҳнат бозори трансформацияси фанининг объектив зарурлиги	44
Исроилов Боҳодир Ибрагимович	Хўжалик юритувчи субъектларда инсон капиталига инвестицияларни ҳисоби ва таҳлилининг назарий масалалари	49
II SHO‘BA. RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH: MUAMMO VA YECHIMLAR		
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich Sag‘dullayev Muhammadjon Rustam o‘g‘li	Xizmatlar sohasida sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning strategik yo‘nalishlari va iqtisodiy samaradorligi	56
Зайналов Ж.Р.	Платформенная занятость и проблемы социального страхования самозанятых в современной экономике	64
Mardanova Mohidil Otabek qizi	Davlat-xususiy sheriklik asosida kommunal xizmatlar boshqaruvi samaradorligini oshirish yo‘llari	67
Zhibo Wei	Samarqand viloyatida kichik mehmondo‘stlik subyektlarining statistik “ko‘rinmasligi” va uni raqamli ro‘yxatga olish orqali bartaraf etish	71
Anarbayeva Fotima Urazaliyevna	O‘zbekiston iqtisodiy rivojlanishida raqamli ta’lim transformatsiyasi	75
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	navoiy viloyatida kreativ turizmni rivojlantirish	83
Исхакова Сарвар Аюбовна	Рақамли иқтисодиёт шароитида олий таълим хизматларининг ижтимоий-иқтисодий	90

Платформенная занятость стала устойчивым элементом экономики и будет расширяться по мере цифровизации. Ее гибкость достигается за счет переноса соцрисков на работника, и без встроенных механизмов соцстрахования ее рост увеличивает число людей без пенсионных прав. Решение – в сочетании автоматизированной уплаты взносов через платформы, разделения нагрузки между платформой и исполнителем и гибкой шкалы платежей, привязанной к доходу.

Литература

1. International Labour Organization. World Employment and Social Outlook 2021: The role of digital labour platforms in transforming the world of work. - Geneva: ILO, 2021. – 280 p.

2. Налоговый кодекс Республики Узбекистан, утвержден Законом Республики Узбекистан от 30.12.2019 № ЗРУ-599.

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KOMMUNAL XIZMATLAR BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

Mardanova Mohidil Otabek qizi *– Mirzo Ulug‘bek nomidagi Samarqand davlat texnika universiteti tayanch doktoranti*

Annotatsiya. Maqolada kommunal xizmatlar boshqaruvi samaradorligini davlat-xususiy sheriklik asosida oshirish masalalari tahlil qilingan, elektr, gaz va suv ta’minoti tashkilotlarining nisbiy samaradorligi DEA usulida baholanib, “pulning qiymati” mezoni va natijaga asoslangan shartnomalarni joriy etish bo‘yicha takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar: kommunal xizmatlar, davlat-xususiy sheriklik, boshqaruv samaradorligi, DEA, resurs yo‘qotishlari, pulning qiymati.

Аннотация. В статье анализируются вопросы повышения эффективности управления коммунальными услугами на основе государственно-частного партнерства, методом DEA оценена относительная эффективность организаций электро-, газо- и водоснабжения, даны предложения по применению критерия «цена–качество» и контрактов, основанных на результатах.

Ключевые слова: коммунальные услуги, государственно-частное партнерство, эффективность управления, DEA, потери ресурсов, соотношение цены и качества.

Abstract. The article analyzes ways to improve public utility management efficiency through public-private partnership; the relative efficiency of electricity, gas and water supply companies is assessed by DEA, and proposals on the value-for-money criterion and performance-based contracts are made.

Key words: public utilities, public-private partnership, management efficiency, DEA, resource losses, value for money.

Kommunal xizmatlar – ichimlik suvi, elektr energiyasi, gaz, issiqlik ta’minoti va oqova suvlarni chiqarib yuborish – aholi turmush sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Infratuzilmaning yuqori kapital sig‘imi, tarmoqlarning eskirganligi va tariflarning xarajatlarni to‘liq qoplamasligi sohani faqat byudjet hisobidan rivojlantirish imkoniyatini cheklaydi, shu bois xususiy sektor resurslari va boshqaruv tajribasini jalb etuvchi davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmi muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Respublikada DXShning huquqiy asosi 2019-yil 10-mayda qabul qilingan “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida”gi Qonun bilan yaratilgan bo‘lib, u tomonlarning huquq va majburiyatlarini hamda bitimlarni 3 yildan 49 yilgacha muddatga tuzish tartibini belgilab bergan[35]. 2024-yil 30-avgustdagi PQ-308-son qaror bilan 2024–2030-yillarda DXShni rivojlantirish chora-tadbirlari belgilangan[36]. Ichimlik suvi ta’minoti sohasida DXSh “Ichimlik suvi ta’minoti va oqova suvlarni chiqarib yuborish to‘g‘risida”gi Qonunning 6-moddasiga muvofiq amalga oshiriladi[37]. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, 2026-yilning birinchi choragida jami 547,2 mln AQSh dollari qiymatidagi 59 ta yangi DXSh loyihasi bo‘yicha bitimlar reyestrga kiritilgan[38].

Biroq DXSh samarasini faqat investitsiyalar hajmi bilan emas, boshqaruv samaradorligining o‘zgarishi bilan baholash lozim. Tadqiqotda buning uchun uch bosqichli yondashuv taklif etildi.

Birinchi bosqichda kommunal tarmoqlardagi resurs yo‘qotish koeffitsiyenti hisoblanadi:

$$K_{\text{yo‘q}} = \frac{V_{\text{uz}} - V_{\text{sot}}}{V_{\text{uz}}} \times 100\% \qquad (1)$$

bu yerda: $K_{\text{yo‘q}}$ – resurs yo‘qotish koeffitsiyenti, %; V_{uz} – hisobot davrida tarmoqqa uzatilgan resurs hajmi, natural birlikda; V_{sot} – iste’molchilarga yetkazilgan va hisobga olingan resurs hajmi, natural birlikda.

Bu ko‘rsatkichni DXSh shartnomalarida xususiy operator uchun asosiy natijaviy ko‘rsatkich (KPI) sifatida belgilash maqsadga muvofiq.

Ikkinchi bosqichda kommunal xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlarning nisbiy samaradorligi ma’lumotlarni qamrab olish tahlili (DEA) usulida aniqlanadi:

$$\theta_k = \frac{\sum_{r=1}^{s} u_r y_{rk}}{\sum_{i=1}^{m} v_i x_{ik}} \leq 1 \qquad (2)$$

bu yerda: θ_k – k-tashkilotning nisbiy samaradorlik koeffitsiyenti (0 dan 1 gacha); y_{rk} – k-tashkilotning r-natija ko‘rsatkichi (balans aktivi, o‘z mablag‘lari); x_{ik}

[35] O‘zbekiston Respublikasining “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida”gi Qonuni, 2019-yil 10-may, O‘RQ-537-son. – LEX.UZ.

[36] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida 2024–2030-yillarda davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2024-yil 30-avgustdagi PQ-308-son qarori. – LEX.UZ.

[37] O‘zbekiston Respublikasining “Ichimlik suvi ta’minoti va oqova suvlarni chiqarib yuborish to‘g‘risida”gi Qonuni, 2022-yil 22-iyul, O‘RQ-784-son. – LEX.UZ.

[38] O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Davlat-xususiy sheriklik loyihalari. – URL: https://gov.uz/oz/pages/Davlat_xususiy_sheriklik_loyihalari

– k-tashkilotning i-resurs ko‘rsatkichi (asosiy vositalar, jami majburiyatlar, tovar-moddiy zaxiralar);u_r, v_i – natija va resurs ko‘rsatkichlarining vaznlari;s, m – natija va resurs ko‘rsatkichlari soni.

Ushbu yondashuv asosida “Hududiy elektr tarmoqlari”, “Hududgazta’minot” va “O‘zsuvta’minot” aksiyadorlik jamiyatlarining so‘nggi hisobot davri balans ko‘rsatkichlari tahlil qilindi (1-jadval).

1-jadval

Kommunal xizmat ko‘rsatuvchi aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy moliyaviy ko‘rsatkichlari va nisbiy samaradorligi[39]

Ko‘rsatkichlar	“Hududiy elektr tarmoqlari” AJ	“Hududgazta’minot” AJ	“O‘zsuvta’minot” AJ
Asosiy vositalar (qoldiq qiymati), mlrd so‘m	8 967,7	1 803,5	3,4
Jami majburiyatlar, mlrd so‘m	23 543,6	15 021,7	376,0
Tovar-moddiy zaxiralar, mlrd so‘m	1 028,9	6 876,5	14,0
Balans aktivi, mlrd so‘m	36 160,5	17 255,5	3 189,8
O‘z mablag‘lari, mlrd so‘m	12 617,0	2 233,8	2 813,8
O‘z mablag‘larining aktivlardagi ulushi, %	34,9	12,9	88,2
Majburiyatlarning o‘z mablag‘lariga nisbati, koeff.	1,87	6,72	0,13
DEA nisbiy samaradorlik koeffitsiyenti (θ)	0,1810	0,1354	1,0000

1-jadval ma’lumotlariga ko‘ra, elektr ta’minoti korxonasi balans aktivi bo‘yicha yetakchi bo‘lsa-da, uning aktivlarining atigi 34,9 foizi o‘z mablag‘lari hisobiga shakllangan, majburiyatlari esa o‘z mablag‘laridan 1,87 baravar ko‘p. Gaz ta’minotida bu holat yanada keskin: o‘z mablag‘lari ulushi 12,9 foiz, majburiyatlar o‘z mablag‘laridan 6,72 baravar ko‘p, tovar-moddiy zaxiralar esa elektr ta’minotidagidan 6,7 baravar ortiq. DEA natijalariga ko‘ra, elektr va gaz ta’minoti tashkilotlarining nisbiy samaradorligi mos ravishda 0,1810 va 0,1354 ni tashkil etib, chegaraviy samarali darajadan sezilarli past. “O‘zsuvta’minot” AJning 1,0000 natijasi esa uning xolding tuzilmasi ekanligi (asosiy vositalar hududiy korxonalar balansida) bilan izohlanadi.

[39] “Hududiy elektr tarmoqlari” AJ (2025-yil oxiri), “Hududgazta’minot” AJ (2026-yil II chorak oxiri) va “O‘zsuvta’minot” AJ (2026-yil I chorak oxiri) buxgalteriya balanslari asosida muallif hisob-kitoblari.

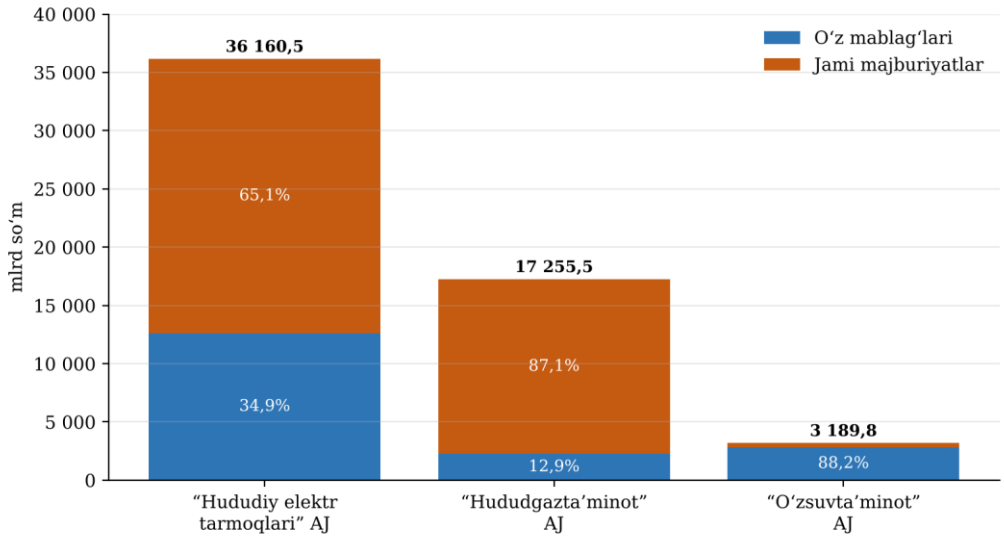

1-rasm. Kommunal xizmat ko‘rsatuvchi aksiyadorlik jamiyatlari aktivlarining moliyalashtirish tarkibi, mlrd so‘m[40]

Rasmdan ko‘rinadiki, elektr va gaz ta’minoti tizimlarida faoliyat va infratuzilmani rivojlantirish asosan qarz mablag‘lari hisobidan moliyalashtirilmoqda. DXSh investitsiya va operatsion risklarning bir qismini xususiy sherikka o‘tkazib, bu yukni kamaytirish imkonini beradi (1-rasm). Suv ta’minoti tizimida esa to‘lov intizomi asosiy muammo bo‘lib qolmoqda: “O‘zsuvta’minot” AJ tizimida debitor qarzdorlik 1,3 trln so‘mni tashkil etib, uning 84,6 foizi aholi iste’molchilariga to‘g‘ri keladi[41].

Uchinchi bosqichda DXSh loyihasini tanlashda xalqaro amaliyotda keng qo‘llaniladigan “pulning qiymati” (Value for Money) mezonidan foydalanish taklif etiladi:

$$\text{VfM} = \frac{\text{PSC} - NPV_{\text{DXSh}}}{\text{PSC}} \times 100\% \qquad (3)$$

bu yerda: VfM – DXSh loyihasining davlat uchun nisbiy afzalligi, %;PSC – loyihani an’anaviy davlat xaridi orqali amalga oshirishning risklar bilan tuzatilgan diskontlangan qiymati (davlat sektori taqqoslagichi), mlrd so‘m;NPV_{DXSh} – loyihani DXSh asosida amalga oshirishda davlat zimmasidagi to‘lov va majburiyatlarning diskontlangan qiymati, mlrd so‘m.

Faqat VfM musbat qiymatga ega bo‘lgan taqdirda loyihani DXSh asosida amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Tahlil asosida DXSh orqali boshqaruv samaradorligini oshirishning quyidagi yo‘nalishlari asoslandi: konsessiya va boshqaruv shartnomalarida resurs yo‘qotishlari, hisoblagichlar bilan qamrov va murojaatlarni hal etish muddati kabi KPIlarni belgilash; operatorga to‘lovlarni ushbu ko‘rsatkichlarga bog‘lovchi natijaga asoslangan shartnomalarni joriy etish; tariflarni xarajatlarni qoplovchi,

[40] 1-jadval ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.
[41] “O‘zsuvta’minot” AJ ma’lumotlari asosida muallif hisob-kitoblari.

biroq manzilli subsidiyalar bilan uyg‘unlashgan tarzda shakllantirish; har bir loyihani VfM mezoni bo‘yicha asoslab, natijalarini DEA usulida monitoring qilish.

Xulosa qilib aytganda, DXSh kommunal xizmatlarda faqat moliyalashtirish manbai emas, balki boshqaruv sifatini natijaviy ko‘rsatkichlar orqali rag‘batlantiruvchi mexanizm sifatida qaralishi lozim. Taklif etilgan uch mezonning birgalikda qo‘llanilishi loyihalarni asosli tanlash, ularning natijadorligini xolis baholash va kommunal korxonalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida”gi Qonuni, 2019-yil 10-may, O‘RQ-537-son. – LEX.UZ.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida 2024–2030-yillarda davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2024-yil 30-avgustdagi PQ-308-son qarori. – LEX.UZ.

3. O‘zbekiston Respublikasining “Ichimlik suvi ta’minoti va oqova suvlarni chiqarib yuborish to‘g‘risida”gi Qonuni, 2022-yil 22-iyul, O‘RQ-784-son. – LEX.UZ.

4. Charnes A., Cooper W.W., Rhodes E. Measuring the efficiency of decision making units // European Journal of Operational Research. – 1978. – Vol. 2, No. 6. – P. 429–444.

5. Grimsey D., Lewis M.K. Public Private Partnerships: The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance. – Cheltenham: Edward Elgar, 2004.

6. World Bank. Public-Private Partnerships Reference Guide. Version 3.0. – Washington, DC: World Bank, 2017.

7. Mardanova M.O. Kommunal xizmatlarni rivojlantirishda xorij tajribasidan foydalanish // “Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali. – 2024. – №11. – B. 265–267. https://doi.org/10.5281/zenodo.14237016

SAMARQAND VILOYATIDA KICHIK MEHMONDO‘STLIK SUBYEKTLARINING STATISTIK “KO‘RINMASLIGI” VA UNI RAQAMLI RO‘YXATGA OLISH ORQALI BARTARAF ETISH

Zhibo Wei

PhD Student, Department of Tourism,

Silk Road International University of Tourism and Cultural Heritage,

E-mail: wzbhero@gmail.com; ORCID: 0009-0000-0775-4567

Annotatsiya. Maqolada Samarqand viloyatidagi oilaviy va kichik mehmondo‘stlik subyektlarining rasmiy turizm statistikasida to‘liq aks etmasligi muammosi tahlil qilinadi. Viloyat statistika boshqarmasining turizm va iqtisodiy axborotnomalari taqqoslanganda, Urgut tumanida 205 ta joylashtirish va ovqatlanish korxonasi faoliyat yuritsa-da, turizm axborotnomasida tumanda joylashtirish